

ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף וחמושים עלו בני
 ישראל מארץ מצרים (יג, יח)

בתרגום יונתן בן עוזיאל: וכל חד עם חמשה טפלא סליקו בני ישראל מארעא
 דמצרים; וכ"כ התרגום יונתן בפ' בא (י"ז ל"ז), עה"פ כשש מאות אלף רגלי הגברים
 לבד מנף, ותרגם שם: כשית מאה אלפין גובריא וכו' בר מטפלא חמשה לכל
 גברא.

ובתרגום ירושלמי כאן: מזיינין בעובדא טבא סליקו בני ישראל פריקין מארעא
 דמצרים.

הצאן הקטנים העוללים ויונקים, מה עשו
 ומה פשעו שימותו במצרים, ואם כן היו
 ארבעה חלקים של ילדים קטנים מכלל
 ישראל, שנשארו בלי הורים, וכיון שכל
 ישראל יצאו ממצרים ולא נשאר במצרים
 אפילו פרסה אחת מבני ישראל, א"כ בודאי
 שהיו מוטלים כל אלו הטפלי, ילדיהם של
 ארבעה החלקים שמתו - על החלק החמישי
 שיצא ממצרים, שהם לקחו אותם וטפלו
 בהם, והעלו אותם יחד עמהם בצאתם
 ממצרים, והיינו שכל אחד מישראל לקח עמו
 מלבד טפלו ובני ביתו שלו, עוד ארבע
 משפחות של ילדים מאלו שהוריהם מתו,
 נמצא שכ"א מישראל הלך עם חמש טפלי,
 היינו חמש משפחות של ילדים, וזה הכוונה
 במה שתרגם יב"ע וכל חד עם חמש טפלא
 סליקו בני מארעא דמצרים, וכן מה שכתב
 בפ' בא, בר מטפלא חמשה לכל
 גברא, שאין כוונתו על חמש ילדים, אלא
 שכ"א ואחד מישראל הלך עם חמש טפלא,
 היינו חמש משפחות של ילדים, שמלבד
 טפלו וב"ב, לקח עמו עוד ארבע משפחות
 של ילדים מאחיהם שנשארו במצרים.

והנה לפי הדרש וחמושים אחד מחמשה
 יצא, לכאורה אין כאן המקום להודיע לנו
 כמה מהם יצאו, כי אם בפרשת בא שכתוב
 שם ויסעו מרעמסס סוכתה כשש מאות אלף

מה שפי' בתרגום יונתן כאן ובפ' בא,
 תמוה הדבר מאד, שכל אחד מישראל היו
 להם חמשה ילדים, וכולם מבן עשרים עד בן
 ששים שנה, היו בזה שווים, מטופלים
 בחמשה ילדים, וכמו שפי' חמשה חמשה
 לכל גברא, משמע שהוא שוה לכולם, והוא
 פלא, גם התרגום ירושלמי צריך ביאור, מה
 שתרגם מזיינין בעובדא טבא סליקו, וכו',
 איזה מעשים טובים הי' להם עכשיו תיכף
 ביציאתם ממצרים, והלא על יום אתמול, יום
 ארבעה עשר בניסן, נאמר עליהם (יחזקאל ט"ו)
 ואת ערום ועריה, היינו שלא הי' להם שום
 מצוות להתעסק בהם כדי שיגאלו, ולכן נתן
 להם אלו שתי מצוות "דם פסח ודם מילה",
 כמבואר במכילתא עה"פ והי' לכם למשמרת
 עד ארבעה עשר יום (צפ' גא י"ז) וברש"י שם,
 א"כ איך נעשו כעת מיד ביציאתם, מזויינים
 במעשים טובים.

אולם הענין יבואר ע"פ מה שאמרו כאן
 במכילתא והובא ברש"י, וחמושים עלו, אחד
 מחמשה עלו וארבעה חלקים מתו בשלשת
 ימי אפילה, ע"כ, והיינו שהיו בישראל באותו
 הדור רשעים שלא היו רוצים לצאת, ומתו
 בשלשת ימי אפילה, כמו שהביא רש"י בפ'
 בא (י' כג), והנה בודאי נראה דאע"פ
 שהגדולים שהיו רשעים נענשו, אבל הילדים
 של אלה הרשעים נשארו בחיים, כי אלה

רגלי הגברים, ומזכיר את מספר היוצאים, שם היה צריך לכתוב וחמושים, שרק חלק אחד מחמשה יצאו, אבל כאן כשמדבר רק על אופן וסדר יציאתם, ואינו מזכיר את מספרם, לכאורה אין כאן כ"כ המקום להודיע כמה חלקים מהם יצאו.

אלא, שכוונת התורה היא ג"כ לפרסם בזה את צדקת בני ישראל וחסדם, שעשו עם ילדי אחיהם שמתו במצרים, והוא, שמדרך העולם כשמשפחה הולכת לטייל עם ילדיהם ובני ביתם לאיזה מקום שהוא, לוקחים עמהם לפעמים מצד הרחמנות איזה ילד יתום ועוזב, כדי לשמח גם את לב הילד הזה, אולם כשהולכים במדבר בדרך רחוקה, מבלי שום ידיעה לאן הולכים, אז לא יתרוצו לקחת עמהם ילד זר, כי די להם הטיפול בילדיהם הם ובבני משפחתם, אולם כאן הודיעה לנו התורה חסדם וצדקתם של ישראל - ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף, היינו דרך רחוקה מאד במדבר, דרך לא נודעה ובארץ לא זרועה, ואעפ"כ, וחמושים עלו בני ישראל, היינו שרק חלק אחד מחמשה יצאו והשאר מתו במצרים, וממילא נשארו ילדיהם יתומים קטנים שנצטרפו לחלק העם היוצא, וזהו אמנם חסד גדול שעשו אלו היוצאים עם ילדי אחיהם, וזהו שתרגם יונתן ב"ע, שהעיקר במה שהודיעה לנו התורה כאן "וחמושים", הוא להודיע צדקתם וחסדם של ישראל שכל אחד מהם לקח עמו חמשה טפלא, היינו חמשה חלקים של ילדים, חלק

אחד שלו וארבע חלקים של אחיהם שמתו, ולכן באמת כאן - כשהתורה מספרת לנו שהלכו דרך המדבר ים סוף - הוא המקום להודיע לנו שרק אחד מחמשה יצאו, מפני שמזה אנו יודעים חסדם הגדול שעשו ישראל בלקחם כ"א אתו חמשה טפלא; וזוהי ג"כ הכוונה של התרגום ירושלמי שכתב, מזיינין בעובדא טבא סליקו בני מארעא דמצרים, היינו המעשים טובים והחסד שעשו בהולכים עמהם כ"א חמשה טפלא, במדבר הגדול והנורא.

נמצא, שהדרש שדרש במכילתא וחמושים אחד מחמשה, ומה שתרגם יב"ע שלקחו עמהם כ"א חמשה טפלא, והתרגום ירושלמי שפירש מזויינים במעשים טובים, כולם עולים בקנה אחד, דהיינו מפני שיצאו רק חלק אחד מחמשה, לכן לקח עמו כ"א חמשה טפלא, חמש משפחות של ילדים, ואלו היו המעשים טובים שלהם שבהם יצאו בני מזויינים בצאתם ממצרים, מה שהוליכו עמהם כ"א מספר גדול של ילדים שאינם שלהם, וגמלו בזה חסד עם בני אחיהם; וחכם אחד הוסיף, שאולי זה נכלל ג"כ במאמר הנביא (ימ"ג): זכרתי לך "חסד" נעוריק וגו' לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, היינו שעל אף לכתך במדבר בארץ לא זרועה, בטחת בי ועשית ג"כ חסד וצדקה לקחת עמך אלו הילדים, וכ"ז מצד רוב בטחונך בי, וזכרתי לך חסד נעוריק זה, ועל הענין הזה שייך הלשון "חסד" נעוריק (*).

(* וברש"י שם בירמיה כתב: ומהו חסד נעוריק, לכתך אחרי שלוחי משה ואהרן מארץ נושבת יצאתם למדבר, ואין צדה לדרך כי האמנתם בי, עכ"ל. ודרוש זה הוא במכילתא בפ' בא ובפ' בשלה. ולפי זה הפירוש חסד נעוריק, היינו החסד שהיה להם באמונתם שהלכו אף שאין צידה לדרך. ולפי הפירוש שכתבנו כאן, תהיה גם הכוונה מעשה החסד וצדקה שעשו ישראל לקחת מעם גם משפחותיהם ובניהם של אחיהם.

וחכ"א אמר, דלפי זה יש לפרש ג"כ חסד נעוריק, היינו החסד שעשיתם עם נערי כלל ישראל לקחת אותם ביחד במדבר - היינו "נעוריק" של כלל ישראל. ובפשוטו הכוונה "נעוריק" בזמן נעוריק, אך לפי מש"כ הכוונה